

Duurzaam Gouds Erfgoed

Voorwoord

Gouda is trots op haar erfgoed. Onze gemeente heeft een rijk verleden waarvan nog veel te herkennen is in de huidige stad. Dankzij u, als bewoner binnen beschermd stadsgezicht, blijft dit erfgoed in stand en goed onderhouden. Daarnaast heeft Gouda de ambitie om in 2040 een aardgasvrije en CO2 neutrale gemeente te zijn. Verduurzaming en behoud van erfgoed leveren soms een spanningsveld op, maar beide ambities kunnen elkaar ook versterken.

Veel inwoners zetten zelf al stappen om hun woning comfortabel en energiezuiniger te maken. Deze brochure biedt u handvatten en handige links om u op weg te helpen. Alleen samen behouden we de schoonheid van onze stad en maken we haar toekomstbestendig!

Wethouder Hilde Niezen,
Duurzaamheid en Energie

Wethouder Thierry van Vught,
Cultuur, Erfgoed en Monumenten

Leeswijzer

Met deze folder krijgt u, als bewoner binnen beschermd stadsgezicht, meer inzicht in het proces en de mogelijkheden om uw woning te verduurzamen. Dat is aantrekkelijk voor het comfort, uw gezondheid en kan ook voordelen opleveren voor uw portemonnee.

Voor Rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten* geldt dat het gehele pand beschermd is, dus ook het interieur van het pand. Vanwege de bijzondere waarde die deze objecten hebben, moet er zorgvuldig mee worden omgegaan. Bij monumenten gaat behoud in eerste instantie voor vernieuwing of verbetering. Toch zijn ook hier mogelijkheden.

Op de volgende pagina's vindt u een overzicht; "**Waar begin ik?**" Met een handig stappenplan. Daarna leest u waar snel kan worden bespaard met zogenoemde "**Quick wins**". Vervolgens wordt er dieper ingegaan op de onderwerpen "**Isoleren**", "**Ramen**" en "**Energie**": wat is waardevol in een monument en waar moet u op letten? Als laatste treft u informatie over "**Financieringsmogelijkheden**" voor verduurzaming en een aantal "**Links**" naar relevante websites.

Verduurzamende maatregelen zullen altijd afgestemd moeten worden op de karakteristieke uitstraling van het gebouw. Bijzondere elementen zullen in stand moeten worden gehouden. Voor veranderingen aan een monument is in de meeste gevallen een omgevingsvergunning noodzakelijk.

Op de volgende bladzijden staat welke stappen u kunt nemen om van oriëntatie tot realisatie te komen.

*Daar waar in de brochure 'monument' staat worden ook alle beeldbepalende panden bedoeld.

Waar begin ik?

Verduurzaming van uw woning levert diverse voordelen op. Naast een gezond en comfortabel huis krijgt u hiermee ook een lagere energierekening. Elke woning en elke huis-eigenaar is anders, hieronder vindt u een globaal stappenplan om u op weg te helpen;

I

Oriëntatie

Voordat u overgaat tot investeren in duurzaamheid is het goed om u te oriënteren. Deze gids kan daarbij helpen.

II

Servicemoment Omgevingsdienst Midden Holland

Heeft u het idee om uw woning binnen beschermd stadsgezicht te verbouwen of verduurzamen? Neem dan contact op met de monumenten adviseurs via het “[Gratis Servicemoment en inloopspreekuur](#)”. De Omgevingsdienst denkt graag met u mee en kan u eventueel wijzen op financieringsmogelijkheden.

III

Stip op de horizon

Maak een integraal plan voor uw woning, hoe ziet uw ideale eindbeeld eruit? Een gespecialiseerd adviseur kan helpen om de duurzaamheidsingrepen zo goed mogelijk af te stemmen op het gebruik en de staat van het monument. Op de site van [Stichting Erfgoed Restauratie en Monumenten](#) (ERM) kunt u ervaren architecten, adviseurs aannemers en andere specialisten vinden.

IV

Offertes

Als u een geïntegreerd plan heeft, kunnen er offertes worden opgesteld voor de uitvoering van de plannen en kunt u [subsidie of een andere financieringsvorm](#) aanvragen.

V

Vergunning

Vraag de vergunning(en) aan die nodig zijn via de website van de [Omgevingsdienst Midden Holland](#).

VI

(Ver-)Bouwen en genieten!

Aan de slag om duurzaam te verbouwen! En daarna leven in een woning met meer comfort en lagere energielasten.

Quick wins

Waar kan u zelf direct mee aan de slag? Hieronder vindt u enkele tips en ideeën om uw huis direct comfortabeler te maken en energie te besparen.

Verlichting

Door verouderde lampen te vervangen door LED-verlichting kan snel worden bespaard. Minder energieverbruik zorgt voor lagere kosten.

Water besparen

Met een waterbesparende kraan of douchekop wordt een stuk minder water verbruikt, zonder daarbij comfort in te leveren. In de tuin is bij veel monumentale woningen nog geen regenton te vinden. Gemiddeld wordt jaarlijks zo'n 2200 liter drinkwater gebruikt om de tuin en planten te onderhouden. Een regenton is niet alleen waterbesparend, maar zorgt ook voor minder belasting op de ondergrond en de riole-ring. Inwoners van Gouda kunnen op de aanschaf van twee regentonnen tot maximaal [zestig euro korting](#) krijgen.

Zone-regeling

In grotere woningen kunnen er kamers zijn die niet of nauwelijks gebruikt worden. Door gericht te verwarmen in de ruimtes die wel gebruikt worden, kan flink worden bespaard op stookkosten. Deze manier van gericht verwarmen wordt zone-regeling genoemd. De 'slimme thermostaat' die hiervoor nodig is, kan worden aangestuurd via telefoon, tablet of schermje aan de muur.

Gordijnen

Door goede raambekleding aan te brengen en die ook te sluiten zodra het donker wordt, stijgt het comfort en daalt het energieverbruik. Doordat gordijnstof warmer wordt dan glas, voelt het binnen met gesloten gordijnen behaaglijker aan. Ook is er minder tocht. Hang gordijnen of andere raambekleding niet voor de verwarming: dan gaat er veel warmte verloren. Enkel glas in combinatie met de best isolerende raambekleding heeft een betere isolatiewaarde dan gewoon dubbel glas. Er zijn tegenwoordig ook dubbele plisségordijnen met een speciale aluminium coating aan de binnenkant, die leveren de meeste energiebesparing op.

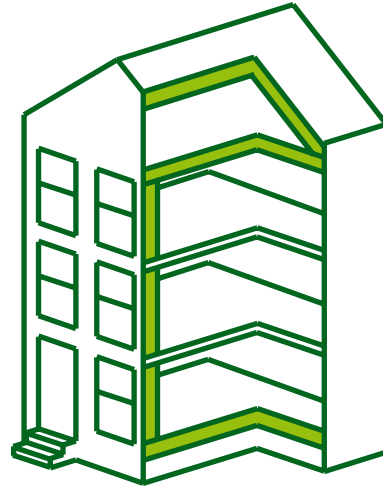

Installaties inregelen

Check regelmatig de verwarmingsinstallatie. In veel woningen duurt het lang voordat de radiatoren lekker warm worden. Soms zijn er suizende geluiden in de leidingen te horen. Door de doorstroming van het water in de radiatoren beter in te stellen, verbetert de warmteafgifte ervan, waardoor het gasverbruik daalt. Het instellen van de radiatoren van de cv-installatie wordt 'waterzijdig inregelen' genoemd. Als dit gedaan is stroomt door alle radiatoren precies de hoeveelheid warm water die nodig is om die ruimte optimaal te verwarmen.

Isoleren

Een monumentale woning kan op meerdere plekken worden geïsoleerd, hierbij valt te denken aan de vloeren, de gevels en het dak. En denk ook aan goede kierdichting. Vanzelfsprekend dient hierbij rekening gehouden te worden met de monumentale waarde van het pand. Belangrijk is om de woning voldoende te blijven ventileren. Om bijvoorbeeld vochtproblematiek tegen te gaan, moet de woning blijven 'ademen'. In monumenten wordt daarom het gebruik van 'damp open' materialen aanbevolen.

Vloeren

Een ingreep die zowel warme voeten als minder hoge stookkosten oplevert is het isoleren van de begane grondvloer. Het kan zijn dat er in het monument bijzondere marmeren of terrazzo (gang)vloeren liggen. Deze bijzondere vloeren kunnen alleen aan de onderzijde worden geïsoleerd.

Als er een kruipruimte of kelder aanwezig is, kan de begane grondvloer geïsoleerd worden met bijvoorbeeld isolatieplaten. Als er weinig gebruik wordt gemaakt van zolder of vliering, kan gekozen worden om de zoldervloer te isoleren. Het warmteverlies wordt hierdoor verminderd en er hoeft een kleinere ruimte verwarmd te worden.

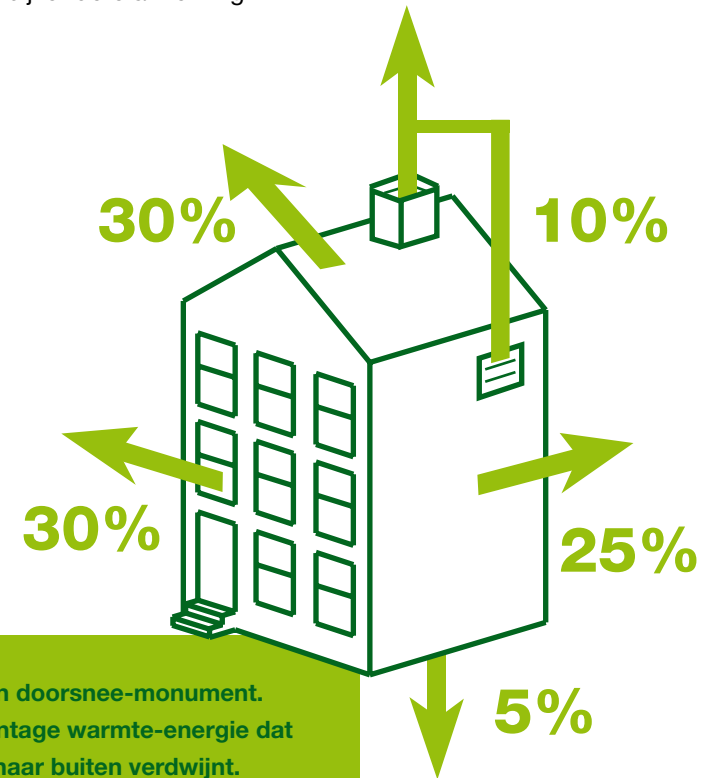
Gevels

Vanwege de beschermde status van Rijks- en gemeentelijke monumenten is het niet mogelijk de gevels aan de buitenzijde te isoleren. Isolatie moet dus zorgvuldig worden geplaatst aan de binnenzijde van een monument. Let hierbij extra op het voorkomen van koudebruggen.

Ook bij panden binnen beschermd stadsgezicht mag de voorgevel niet zomaar worden aangepast, vraag hierover advies bij de monumenten adviseurs.

Daken

Over het algemeen wordt aangeraden platte daken aan de buitenzijde te isoleren. Mogelijk valt dit te combineren met een groendak of het plaatsen van zonnepanelen. Schuine daken worden meestal aan de binnenzijde geïsoleerd, hierdoor wordt de aanblik van het pand niet gewijzigd. Door aan de binnenzijde te isoleren worden de originele, soms bijzondere dakpannen bewaard of kan een bijzondere kapvorm onaangetast blijven. Isolatie aan de buitenzijde zorgt voor een dikker dakpakket. In een rijwoning is een hoogteverschil t.o.v. de andere daken vaak niet wenselijk. Een monumentaal pand aan de binnenzijde isoleren vraagt altijd om maatwerk. Soms heeft een interieur namelijk nog een bijzondere afwerking.

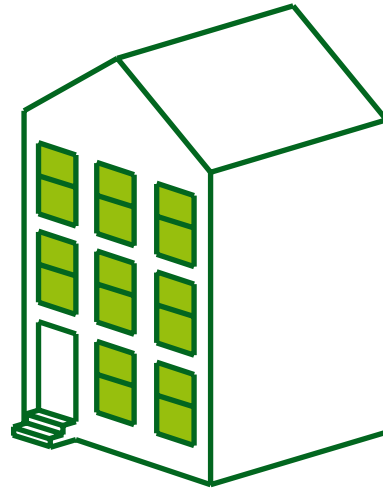

Bron: '[Uw monument energiezuinig, praktische tips voor verduurzaming 2017](#)'. Stichting Erfgoed Restauratie en Monument

Warmteverliezen bij een doorsnee-monument. Indicatie van het percentage warmte-energie dat per gebouwonderdeel naar buiten verdwijnt.

Ramen

Vaak zijn ramen in monumentale panden met enkelglas uitgevoerd en is het warmteverlies hierdoor groot. Het glas zomaar vervangen door dubbelglas of HR++ glas of nieuwe kozijnen plaatsen is niet mogelijk vanwege de monumentale waarde die de ramen hebben. Er is een aantal mogelijkheden om het warmteverlies door verouderde ramen te beperken.

Monumentenglas

Een mogelijke oplossing is het toepassen van monumentenglas. Dit glas kan worden geplaatst in de bestaande sponningen van het kozijn. Monumentenglas is speciaal gemaakt zodat het de uitstraling heeft van oud glas en met een hogere isolatiewaarde die bijna gelijk is aan dat van dubbelglas. Het monumentenglas kan gevuld worden met Krypton of Argon en heeft dan een vergelijkbare isolatiewaarde als HR++ glas.

Achterzetraam

Als het raam waardevol glas heeft, fraaie glas-in-lood delen of geen dikker glas in de sponningen past, biedt het plaatsen van een achterzetraam mogelijk een oplossing. Hiermee wordt aan de binnenzijde van de woning een tweede raam geplaatst. De spouw die hierdoor ontstaat, zorgt voor minder warmteverlies. Het achterzetraam dient qua materiaal, kleur en vorm te zijn afgestemd op het originele raam. Tevens moet de spouw geventileerd kunnen worden om condensatie te voorkomen.

Raamfolie

Een relatief eenvoudige en goedkope oplossing is het plaatsen van isolerende raamfolie aan de binnenkant op het glas. Dit is altijd werk voor een ervaren vakman. Met isolerende raamfolie kan de isolatiewaarde van enkel glas en dubbel glas verbeteren. Enkel glas wordt als het ware dubbel glas, en dubbel glas HR-glas. De folie moet er weer vanaf kunnen worden gehaald en mag het glas niet aantasten. Door de toepassing van folie mag het raam geen andere uitstraling krijgen wat betreft kleur of spiegeling.

Pas op met zonwerende folie. Daarmee wordt de zon buiten gehouden, waardoor het energieverbruik juist zal toenemen. Veel zonwerende folies worden ten onrechte als 'energiebesparend' verkocht. Zonwerende folie is te herkennen aan een zon-toetreding (g-factor) van 0,3 of lager. Deze folie wordt aan de buitenkant op het glas geplakt.

Energie

Aardgasvrij

Alle gemeenten in Nederland zijn verplicht een Transitie Visie Warmte op te stellen. Daarin komt te staan wanneer welke wijk aardgasvrij moet zijn. Ook voor monumenten zijn er alternatieven voor aardgas mogelijk. De gemeente is zich op dit moment aan het oriënteren op het beste alternatief binnen beschermd stadsgezicht.

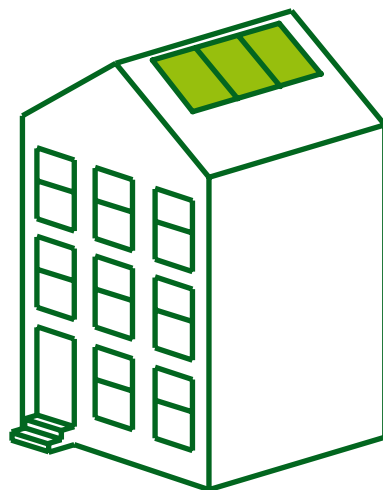
Vooruitlopend daarop kunt u uw woning alvast aanpassen richting aardgasvrij. Schakel bijvoorbeeld om naar elektrisch koken als u uw keuken gaat vervangen. Of kies (indien mogelijk) voor een hybride warmtepomp als uw verouderde verwarmingstoestel of gaskachel niet meer functioneert. Vraag hiervoor altijd [advies bij de monumentenadviseur](#).

Op het gebied van energieopwek zijn onderstaande ingrepen altijd interessant.

Zonnepanelen

Energie kan worden opgewerkt door bijvoorbeeld zonnepanelen of zonnecollectoren. Zonnepanelen zorgen voor de opwekking van elektriciteit, zonnecollectoren zorgen voor de verwarming van water.

Bij beschermde monumenten geldt dat er voor plaatsing van zonnepanelen of zonnecollectoren een zorgvuldige inpassing nodig is, waarbij het karakter van het monument en de inpassing in de omgeving leidend moet zijn. Elk monument is anders. Het is daarom van belang om de mogelijkheden goed te inventariseren en door te spreken met de monumentenadviseurs van de Omgevingsdienst.

Zonnepanelen via Energie coöperatie

Het kan voorkomen dat een dak niet geschikt is voor plaatsing van zonnepanelen. Wellicht is er de mogelijkheid om mee te doen met een postcoderegeling. Hiermee krijgen bewoners de mogelijkheid gezamenlijk in een corporatie of een vereniging van eigenaren te investeren in duurzame energie. Zonnepanelen kunnen bijvoorbeeld in een dergelijke regeling zijn geplaatst op een (plat) dak in de omgeving. Deelnemers aan de regeling krijgen hiervoor in ruil korting op hun energierekening.

Kijk ook eens op:

energiecooperatiegouda.nl

www.goudsepanelen.nl

Financieringsmogelijkheden

Om het verduurzamen van een Rijksmonument, gemeentelijk monument of woning in een beschermd stadsgezicht financieel aantrekkelijker te maken, is er een aantal gunstige leningen beschikbaar.

Restauratiefonds

Deze [regeling van het Restauratiefonds](#) geldt voor het nemen van maatregelen in een Rijksmonument. Per 1 juni 2017 kunnen eigenaar-bewoners of VvE's die bij het Restauratiefonds een lening voor restauratie aanvragen als extra dienstverlening in één pakket hun duurzame ingrepen meefinancieren. De restauratie en de energiebesparing kan zo in één keer worden geregeld, tegen dezelfde rente vanaf 1%.

Energiebespaarlening

De Energiebespaarlening wordt verstrekt vanuit het Nationaal Energiebespaarfonds. Dit fonds wordt ingezet om particuliere woningeigenaren en VvE's een gunstige Energiebespaarlening te bieden. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) is aangewezen als uitvoeringsorganisatie en bemiddelaar van het Nationaal Energiebespaarfonds. De lening wordt rechtstreeks aangevraagd bij de SVn. De Energiebespaarlening is beschikbaar voor iedereen die maatregelen wil treffen op duurzaam gebied in of aan de woning. Dit geldt voor zowel installaties als isolatiemaatregelen.

www.energiebespaarlening.nl

www.svn.nl

Links

Meer informatie over het energiezuinig maken van monumenten en woningen in beschermde stadsgezichten is te vinden bij een aantal gespecialiseerde organisaties.

Monumenten.nl

Informatie over restauraties, financiële mogelijkheden en wet- en regelgeving over monumenten.

www.monumenten.nl

Waaier Stichting ERM

Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg heeft een waaier uitgebracht met tips over het energiezuinig maken en verduurzamen van monumenten. Deze is te downloaden of te bestellen via de website van stichting ERM.

www.stichtingerm.nl

Groene Menukaart

Visueel aantrekkelijke toolbox voor het verduurzamen van uw pand. U vindt hier een overzicht van duurzame mogelijkheden voor historische panden en mogelijkheden voor energie besparen. Zo kunt u niet alleen zien dát het kan, maar ook hóe het kan.

www.degroenemenukaart.nl

Toolkit Duurzaam Erfgoed

Deze toolkit biedt een inblik in de technieken, materialen en inzichten op het gebied van verantwoorde duurzame maatregelen in beschermde monumenten. Daarbij wordt de balans opgezocht tussen comfort, energieverbruik en monumentale waarden.

www.toolkitduurzaamerfgoed.nl

Duurzaam Bouwloket

Duurzaam Bouwloket is een digitaal loket waar Goudse inwoners terecht kunnen voor al hun vragen op het gebied van duurzaam (ver)bouwen, energiebesparing en energie opwekken.

www.duurzaambouwloket.nl/gemeente

Maak Gouda Duurzaam

Website voor alle duurzame doeners in Gouda. Met onder andere verhalen, voorbeelden en inspiratie over duurzame monumenten.

www.maakgoudaduurzaam.nl

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

Grote variatie aan publicaties over alles wat met (duurzame) monumentenzorg

www.cultureelerfgoed.nl

Gratis Servicemoment en inloopsprekuren

Vanaf 13 september 2019 kunt u elke tweede vrijdag van de maand terecht bij het inloopsprekuren Erfgoed en Duurzaamheid in het Huis van de Stad. De monumentenadviseurs van de Omgevingsdienst Midden Holland zitten van 10-12u voor u klaar om al uw vragen te beantwoorden.

Tevens kunt contact opnemen met Martin Netten monumentenadviseur van Gouda via mnetten@odmh.nl of 088-5450438

[Hier](#) vindt u meer informatie over het aanvragen van een vergunning voor het verbouwen van uw woning.

colofon

Duurzaam Gouds Erfgoed

Voorjaar 2019

Gemeente Gouda met dank aan gemeente Rotterdam

Stichting ERM

Fotografie: VVV en gemeente Gouda

Vormgeving: gemeente Gouda

Aan deze informatiefolder kunnen geen rechten worden ontleend.